

“La guerra és una salvatjada i s’ha d’ensenyar tal com és”

Esteve Soler

Periodista de Televisió de Catalunya

Esteve Soler (Terrassa, 1967) ha estat durant tres anys i mig corresponsal de Televisió de Catalunya a Jerusalem, la qual cosa li ha permès conèixer de primera mà l’etern conflicte entre israelians i palestins. El 2003 moltes persones van seguir la intervenció armada a l’Iraq i la caiguda de Saddam Hussein a través de les seves cròniques i reportatges des de Bagdad, que ens apropaven a la dramàtica situació de la població civil, les autèntiques víctimes de la guerra. Arran d’aquestes experiències professionals i personals, ha escrit dos llibres d’èxit, *Llàgrimes per la Nasser* i *Un català al laberint de Terra Santa*, i ha cedit els drets d’autor a projectes de Mans Unides i Intermón Oxfam. Actualment, des de l’equip del programa *30 minuts*, elabora un altre tipus de reportatges, «de més proximitat», ens diu, però amb una visió centrada, de nou, en les persones.

Fotos: Jordi Lon Quintana

Durant el temps de corresponçal a Jerusalem has pogut conèixer de primera mà un conflicte complex que sembla no tenir fi. Creus que hi ha esperança per a la pau?

Es fa difícil pensar en l'esperança quan veus la dinàmica del dia a dia. El conflicte fa molts anys que dura i és un cercle viciós pervers. Però, d'altra banda, el que la gent més desitja és una situació de pau, per poder viure tranquil lament. Per tant, malgrat que l'espiral de violència et fa ser pessimista pel que fa a pensar que pot haver-hi una solució negociada, veure que és el que la gent més desitja et fa mantenir una mínima esperança.

Moltes persones van seguir la intervenció a l'Iraq a través de les teves cròniques i les de Raúl Gallego per TV3. En aquell moment, éreu conscients de la repercussió de la vostra feina?

Jo no era gens conscient de la repercussió que tenia aquí. Potser en vaig ser conscient quan estava més avançada la guerra, quan hi havia la campanya aèria en marxa. Però els primers dies estàvem completament aïllats del que passava aquí. L'únic contacte era a través d'algunes trucades que podíem fer, tot i que no en podíem rebre, perquè els telèfons de satèl·lit estaven prohibits. Teníem poques referències del que estava passant aquí, i a mi em va sorprendre des de la reacció dels meus companys fins a la reacció de la gent al carrer.

Així, no teníeu informació directa de les mobilitzacions contra la guerra?

Recordo que les manifestacions les vaig conèixer a través del que sentia per l'auricular abans d'entrar en directe. Sentia el sumari del telenotícies i el so de les cassoles. Un dia vaig preguntar què era allò i em van dir que eren les protestes que s'estaven fent aquí. Després vaig sentir aquell so en altres ocasions i em vaig adonar que hi havia un moviment important contra la guerra.

El to de les teves cròniques sovint era crític amb la intervenció aliada. Un periodista, en la seva tasca d'ajudar a interpretar uns fets, ha de posicionar-se davant d'un conflicte com el de l'Iraq?

No era un posicionament, no pretenia dir si aquella intervenció era bona o dolenta: senzillament estava explicant una realitat. Només posar els peus a l'Iraq ja veies que allà hi havia una arma de destrucció massiva que era la gana i les penúries que patien els iraquians. Sabíem que no n'hi havia cap altra, i s'ha demostrat. El que no necessitava aquella gent era una intervenció armada. El país estava patint les conseqüències dels bombardeigs sistemàtics de britànics i nord-americans des de feia 12 anys, des de la primera Guerra del Golf. Explicar tot això no era posicionar-se, sinó transmetre la realitat que hi havia allà. Però és evident que quan estàs de corresponçal i veus aquelles coses et posicionen a favor de les víctimes. I, en

aquell cas, les víctimes eren els iraquians.

Precisament, en les teves cròniques i reportatges sempre t'has esforçat per explicar la situació de la població civil enmig dels conflictes. Les persones són les grans oblidades de les guerres?

I tant! La guerra, qui més la pateix és la població civil. I els càstigs i els embargaments, també. Ni els militars ni els dirigents. L'Iraq patia un embargament de les Nacions Unides des de feia 12 anys que es notava en la mala qualitat dels aliments o de les matèries primeres, i qui ho patia era la població civil. Els bombardeigs els va patir la població. I la situació d'ara, que uns anomenen d'insurgència i d'altres de terrorisme, també. Les víctimes civils són les grans oblidades.

«Quan estàs de corresponçal i veus determinades coses et posicionen a favor de les víctimes»

I tant s'intenta que ho siguin que s'han batejat amb l'eufemisme de «danys col·laterals».

La responsabilitat d'això recau, en part, en aquell periodisme que posa més èmfasi en les qüestions polítiques i diplomàtiques que no en les persones?

Com a periodista has de veure qui s'endú la part més dolenta de les guerres i de les intervencions exteriors. Marejar la perdut en qüestions purament polítiques és una pèrdua de temps. El periodista ha de conèixer la política, però no ha d'oblidar que té unes conseqüències directes per a la població civil, que és la base de tot. I és en funció d'això que la política pot ser més bona o més dolenta.

La generalització dels mitjans audiovisuals fa que diàriament veiem la crueltat dels conflictes bèl·lics. Hi ha perill que determinades informacions deixin de fer efecte, especialment als infants i joves?

Hi ha qui diu que hi ha aquest perill, però jo crec que no. Sóc partidari d'ensenyar les imatges amb tota la seva crueta, perquè a vegades ens pensem que la guerra és una cosa molt neta. I, a banda de les imatges de la precisió dels bombardeigs a l'Iraq, també s'ha d'ensenyar quan no ho són. S'han d'ensenyar les barbaritats que fan alguns exèrcits amb tota la seva crueta. Des d'aquí ens pensem que els trets entren i gairebé no deixen ferida, però la guerra és gent que es pixa a sobre de por, gent a qui li arrenquen els braços i les cames en una explosió... Jo recordo la conversa d'uns nens a Bagdad que es preguntaven si ha de fer molt mal quan una bomba t'explota a la vora i l'ona expansiva t'arrenca un braç. La guerra és una salvatjada, una barbaritat, i s'ha d'ensenyar tal com és. També és cert que ho hem de fer de tal manera que la gent no en quedi immunitzada.

El llibre *Llàgrimes per la Nàsser* recull les sensacions que vas viure a Bagdad: la por, l'angoixa, la ràbia... però també l'esperança. Hi ha gaires motius d'esperança en-

mig d'una situació de guerra?

Quan estàs enmig d'aquell ambient és difícil pensar en pau o en esperança. Però hi ha alguns moments en què, com a ésser humà, tens la necessitat de creure que allò s'acabarà i que la gent patirà poc. A mi em va sorprendre molt veure que al cap de 72 hores de bombardeigs els iraquians van començar a sortir tímidament al carrer. Hi havia una necessitat de compartir aquella por i aquella angoixa i intentar pensar entre tots que el final era a prop. L'esperança forma part d'una necessitat vital, malgrat que al teu entorn tot sigui destrucció.

Has cedit els drets dels teus dos llibres a organitzacions que treballen pel desenvolupament al tercer món. Quines esperances tens posades en la tasca d'aquestes entitats?

Crec que la seva tasca és fonamental quan els conflictes han començat i quan la gent està patint situacions de penúria i de desgràcia. És d'agraït lloar la feina que fan. De vegades m'emociona veure com treballen per ajudar i em trec el barret davant d'algú que abandona totes les comoditats i se'n va a l'Iraq, a Bòsnia o allà on sigui per ajudar els altres. A Occident, amb els temps que corren i amb el tipus de vida que portem, hi ha massa solidaritat de disseny, de posar diners en un compte corrent, o del dia mundial del nosequè. Allà no hi ha dies mundials de res: és una feina del dia a dia per ajudar la

«El poder dels bons necessita la figura dels dolents, i el món islàmic, per desconegut, és ideal per aparèixer com a enemic a témer»

gent, moltes vegades moguts per la fe o per interessos que són de lloar.

I en l'educació, hi tens esperança? Quin hauria de ser el seu paper?

L'educació és bàsica, és la gran aposta. Sobretot en un conflicte com l'israelianopalestí, per exemple. Recordo que vaig fer un reportatge sobre l'organització YMCA (Youth Men Christian Association), que va fer una escola bressol en la qual hi ha musulmans, jueus i cristians, tot mantenint la seva diversitat. Una aposta de futur molt bona que va sorprendre fins i tot els professors que hi ensenyen, que també són de les tres religions. M'explicaven que entre ells havien arribat a parlar de coses que al carrer els hauria resultat impossible. Jo tenia la sensació que aquest centre era un oasi enmig de tanta barbaritat i tanta negació dels uns cap als altres. Això sí que és una autèntica aposta d'esperança. Però necessita una continuïtat.

Vas poder percebre quina visió tenien els infants d'allà sobre el món occidental?

Hem de pensar que Israel i Palestina són societats totalment occidentalitzades, sobretot la israeliana, i tenen una visió com la de qualsevol infant d'aquí. El problema és que la seva vida està hipotecada per la situació que viuen i l'angoixa que els provoca, tant els uns com els altres. Molts nens israelians tenen companys que han mort en atemptats suïcides, i en el bàndol palestí molts han vist com els seus familiars rebien les conseqüències dels càstigs col·lectius del govern israelià.

Com es pot educar els infants i joves en la diversitat de cultures i religions per fugir de la desconfiança cap al Pròxim Orient i l'Islam en què estem instal·lats?

És complicat. Als mitjans de comunicació, des de fa temps, cada vegada que surt el terme àrab o musulmà va acompanyat d'elements negatius. A més, hi ha un handicap afegit: la immigració, que sovint ha estat un focus de problemes i que s'ha relacionat amb el Magrib i els països àrabs. S'ha de fer entendre que el problema no són els magribins, sinó la immigració i les seves causes. L'educació ha de deixar les coses molt

clares, sense caure en allò que tots som iguals. El pluralisme està molt bé si serveix per respectar les diferències: les creences, els costums i la manera de viure dels altres. També cal fer entendre que el fonamentalisme islàmic té la seva pedrera en la desesperació de la gent. No hi ha ningú amb alguna cosa per perdre que agafi una motxilla carregada d'explosius i es posi a la cua d'una discoteca per explotar-la. No és que la religió els aboqui a convertir-se en suïcides. Poden haver-hi interpretacions de les escriptures de totes les religions que en facin una lectura més integrista, però això tant en el judaisme com en el cristianisme o l'islam.

«L'educació és bàsica. És la gran aposta de futur»

La distància respecte dels països àrabs, doncs, és cada cop més gran?

Des de fa temps el món àrab està molt castigat pels mitjans de comunicació occidentals. Caigut el comunisme, s'ha trobat un enemic perfecte. El poder dels bons necessita la figura dels dolents, i el món àrab i islàmic, per desconegut, és ideal per aparèixer com a enemic a témer. Una altra cosa és que a nivell intern necessitin replantejar-se coses del seu model social, del paper de la dona, etc., però això no s'arregla amb els marines nord-americans. La democràcia no arriba a cops de culata. A més, als governs occidentals sovint els ha interessat tenir una dictadura en aquells països, perquè són més fàcils de controlar que no pas un règim democràtic. Després d'aquesta política, ha crescut l'odi a l'occidental. Som una mica víctimes del que hem sembrat.

Ara ets un periodista que també escriu llibres. Com es pot arribar més a la gent: amb els mitjans audiovisuals o amb els llibres?

La informació que es pot donar des d'un mitjà de comunicació arriba a molta més gent, però el llibre et

permet ser més extens que el minut i mig que tenim per fer les cròniques d'un informatiu, i és un bon format per arribar a la gent i explicar-los determinats temes. Amb aquests llibres, no he intentat fer un assaig sobre el conflicte al Pròxim Orient ni sobre la invasió de l'Iraq, sinó explicar aquelles vivències que he tingut i que han estat la matèria primera de les cròniques que feia.

En aquest sentit, com veus la polèmica entre autors mediàtics i no mediàtics que cada any es desferma al voltant de Sant Jordi?

Jo no em considero un autor mediàtic, ja que només he donat un altre format a la meua feina. No he escrit un llibre de música o de cançons populars aprofitant que surto per pantalla. El llibre és un format, i de la mateixa manera que hi ha programes de televisió bons i dolents o diaris i revistes bons i dolents, hi ha llibres bons i dolents. El consumidor d'aquell producte ha de saber triar en funció de qui ha fet què. No aconsello a ningú que llegeixi un llibre de cuina de l'Esteve Soler, per exemple.

Un desig per al segle XXI?

La solució del conflicte entre israelians i palestins. M'agradaria que no ens haguéssim d'esperar gaires anys per veure el final d'aquella situació que pateixen uns i altres. Podria fer referència a altres conflictes, però aquest l'he viscut i el conec, i espero que puguem veure'n la pau aviat.

JORDI LON QUINTANA

